

УДК 332.142:338.46

Г. Ю. Попова, к.е.н., доцент
О. В. Новікова, ст. викладач

Донбаська національна академія будівництва і
архітектури, м. Краматорськ, Україна
nik@donnaba.edu.ua

ПОДОЛАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ НЕДОСТАТНОСТІ В ПРОЦЕСІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЛОКАЛЬНИХ РИНКІВ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ

Статтю присвячено питанням ефективного регулювання локальних ринків Донбасу та подолання інституційної недостатності. Розглянуто заходи, які можуть компенсувати ризики підприємницької діяльності на прифронтовій території та забезпечити успіх економічних реформ в умовах децентралізації.

Ключові слова: локальні ринки, статусна рента, модернізація, інституційна недостатність, брендинг територій, медіаполітика.

А. Ю. Попова, к.э.н., доцент
Е. В. Новикова, ст. преподаватель

Донбасская национальная академия строительства и
архитектуры, г. Краматорск, Украина
nik@donnaba.edu.ua

ПРЕОДОЛЕНИЕ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ НЕДОСТАТОЧНОСТИ В ПРОЦЕССЕ МОДЕРНИЗАЦИИ ЛОКАЛЬНЫХ РЫНКОВ ДОНЕЦКОГО РЕГИОНА

Статья посвящена вопросам эффективного регулирования локальных рынков Донбасса и преодоления институциональной недостаточности. Рассмотрены меры, которые могут компенсировать риски предпринимательской деятельности на прифронтовой территории и обеспечить успех экономических реформ в условиях децентрализации.

Ключевые слова: локальные рынки, статусная рента, модернизация, институциональная недостаточность, брендинг территорий, медиаполитика.

A. Yu. Popova, PhD., Assoc. Professor
E.V. Novikova, senior teacher

Donbas National Academy of Civil Engineering and
Architecture, Kramatorsk, Ukraine
nik@donnaba.edu.ua

OVERCOMING INSTITUTIONAL INSUFFICIENCY IN THE PROCESS OF MODERNIZATION OF LOCAL MARKETS IN THE DONETSK REGION

The article is devoted to the issues of effective regulation of the local markets of Donbas and overcoming institutional insufficiency. Measures that can compensate for the risks of entrepreneurial activity in the front-line territory and ensure the success of economic reforms in the context of decentralization are considered.

Key words: local markets, status rent, modernization, institutional insufficiency, territory branding, media policy.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Відновлення економіки Донбасу - одна з обговорюваних науковою громадськістю тем, за якою висловлюються досить суперечливі точки зору. Чи можливий ефективний розвиток на території, що безпосередньо прилягає до зони військових дій? Чи доцільні капіталовкладення у відновлення технологічно відсталих підприємств старопромислового регіону? Яка природа і специфіка еволюції депресивних регіонів на пострадянському економічному просторі і як співвідносяться проблеми Донбасу із завданнями реформування держави в умовах децентралізації? Які проблеми Донецької та Луганської областей слід розглядати в контексті соціально-політичної кризи і військової агресії, а які породжені структурними і сутнісними протиріччями розвитку української економіки? Формуються нормативно - правові, організаційні, соціально - економічні передумови відродження територій Донецької і Луганської областей. Але питання мобілізації суспільства на відновлення зруйнованого потенціалу регіону потребують досліджень за окремими напрямками, зокрема, тими, що стосуються модернізації локальних ринків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Просторово – економічна організація ринків, локалізованих у межах окремих територій, розкрита у працях фахівців із соціально – економічної географії, регіональної економіки, розміщення продуктивних сил [1 - 6 тощо]. Тому розробка питань відновлення економіки Донбасу в контексті модернізації локальних ринків ґрунтується на результатах відомих і змістовних розробок науковців. У той же час специфіка регіонального розвитку з позицій локальних ринків в умовах збройного конфлікту і високого ступеня політичної та соціально - економічної невизначеності вивчена поки недостатньо.

Мета дослідження. Метою даної статті є дослідження методологічного підходу до подолання інституційної недостатності в процесі модернізації локальних ринків Донецького регіону

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Оцінка ситуації, що склалася, вимагає структурування її об'єктивних і суб'єктивних складових. До об'єктивних пропонується віднести інституційні умови розвитку економіки Донецького регіону як частини пострадянської економічної системи, до суб'єктивних - дисбаланс економічних інтересів місцевих еліт, галузеву асиметрію регіону, консервацію традиційного інфантилізму в формі феодалної залежності муніципального управління від містоутворюючих підприємств та їх господарів, слабкість громадянського суспільства, деградацію господарського потенціалу, яка призвела до вимушеної міграції, маргіналізації значних мас населення, деіндустріалізації економіки.

Розглянемо об'єктивні умови розвитку економіки Донецького регіону як частини пострадянської економічної системи використовуючи інституційний підхід.

Т. Веблен трактував інститути як «усталені навички мислення, загальні для більшості людей» [7], а Д. Ходжсон визначає їх як соціальну організацію, «яка за допомогою традиції, звичаю або правових обмежень формує довготривалі рутинізовані схеми поведінки» [8]. Епіцентр протиріч знаходиться в протистоянні і взаємодії рутин і інновацій.

У попередніх роботах ми вже відзначали, що теоретичною основою реформування може стати теорія економічної динаміки, заснованої на створенні «нових комбінацій» [9, с. 28], основними видами яких є: виробництво нових благ, застосування інноваційних способів

виробництва і комерційного використання благ існуючих, розширення ринків збуту, освоєння альтернативних джерел сировини і зміна галузевої структури. Основи цієї теорії було закладено Й. Шумпетером у 1912 році в його праці «Теорія економічного розвитку» [10]. Найбільшою заслугою Й. Шумпетера, як відомо, вважається постановка проблеми збалансованого розвитку економічної системи, створення загальної схеми розвитку: «рівновага» економіки – порушення рівноваги внаслідок введення інновації – прагнення економіки до відновлення рівноваги на вищому рівні, що є змістом процесу розвитку [10, с. 286]. Ми також зупинялися на методологічних засадах розгляду інституційних основ інноваційної політики, які закладені теоріями суспільного вибору та неоінституціоналізму, співставляли думки провідних науковців [11 – 14 та ін.] щодо інституційних обмежень державної інноваційної політики в Україні.

Слід зазначити, що ряд дослідників характеризуючи інституційні обмеження інноваційного розвитку української економіки використовують поняття «політична рента» [14 та ін.]. При цьому категорія політичної ренти описує прагнення отримати матеріальні вигоди від політичного процесу.

Але дана категорія відома у світовій теорії інституціоналізму як статусна рента - частина доходу, отриманого суб'єктом економічних відносин в результаті монополізації та приватизації посадових функцій і від використання свого статусу. Статусна рента відноситься до специфічних активів, що не підлягають верифікації та виникає із самої системи економічних відносин, як їхній результат [15, с. 26]. Властивості та макроекономічні ефекти статусної ренти представлено на рис.1.

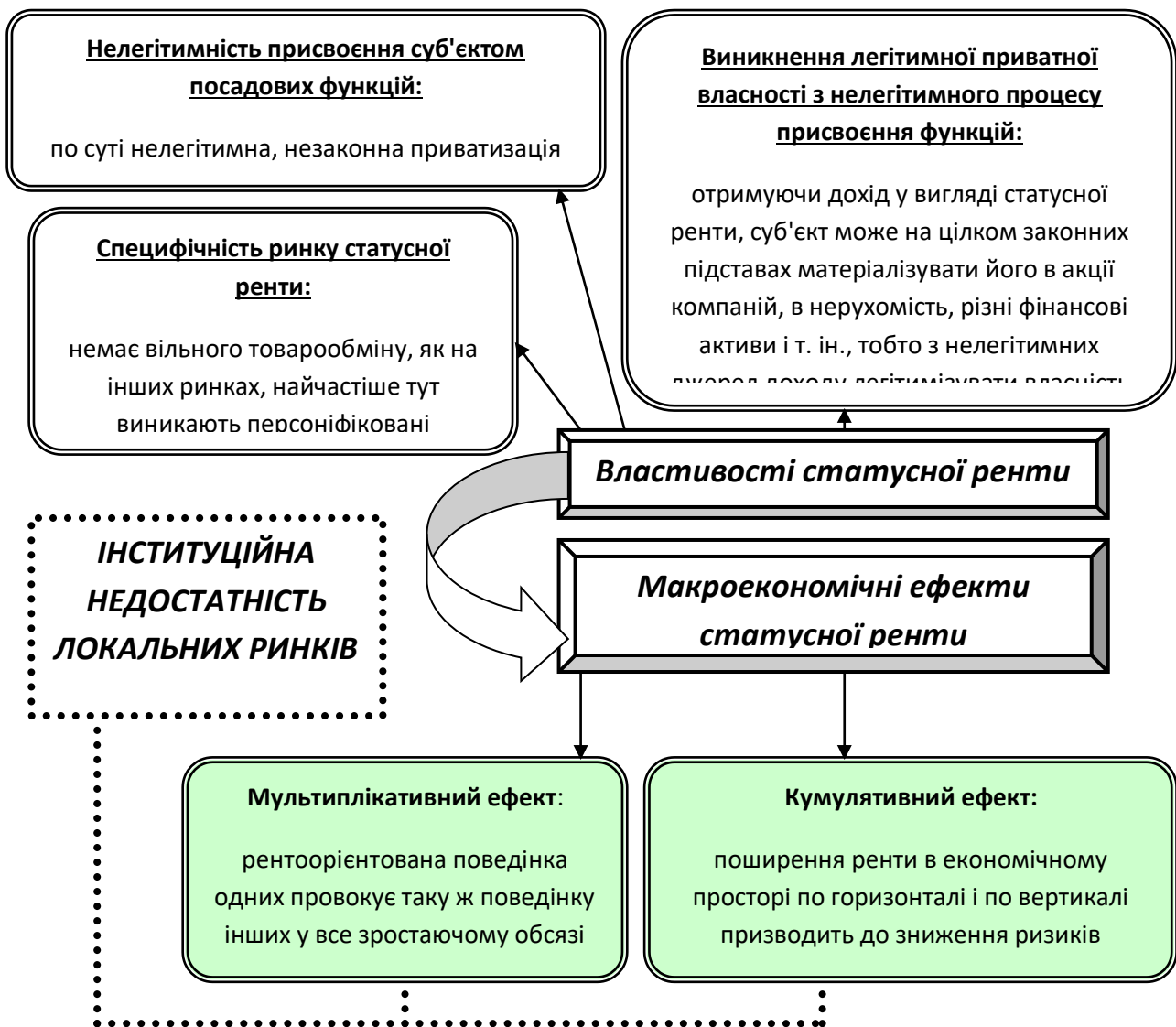

Рис. 1. Властивості та макроекономічні ефекти статусної ренти (складено авторами на підставі [15])

Поняття інституційних обмежень трактується рядом дослідників, наприклад, В.М. Полтеровичем, як інституційна недостатність, яка проявляється в трьох основних напрямках недосконалості правового регулювання бізнес-діяльності: завищених вимогах норм права, дискреційних повноваженнях (повноваження, які посадова особа може здійснювати на власний розсуд), і відсильних нормах (така норма називає в загальній формі, які правила необхідно виконувати, а конкретний зміст цих правил дається в інших нормативних актах, як правило, підзаконних [16; 17]. Інституційна недостатність проявляється також у системі неефективних норм або в тому, що В.М. Полтерович називає інституційними пастками. До їх числа відносяться: слабкість нових норм, їх безсистемність, недостатні взаємопідтримка і взаємодія між новими інститутами, ефективними нормами.

Такими є об'єктивні інституційні умови розвитку економіки Донбасу на сьогоднішній день. Якщо ж характеризувати його як частину пострадянського економічного простору, то не можна не зупинитися на теорії ретро- і некроекономіки, автором якої є відомий грузинський вчений В. Папава [18]. На його думку, сутність некроекономіки, тобто "мертвої

економіки", полягає у використанні застарілих технологій для випуску продукції, яка не користується попитом через низьку якість і / або занадто високі витрати на її виробництво. Попит на таку продукцію штучно створюється державою. Це потворне явище поширене в посткомуністичній економіці, де відсутність конкуренції в багатьох галузях призвела до втрати економічної зацікавленості в оновленні технологічної бази підприємств. В умовах України ми можемо спостерігати приклади створення такого штучного попиту на продукцію промислових підприємств, що належать певним олігархічним угрупованням.

Як зазначає В. Папава, «попередницею "мертвої економіки" виступає "вмираюча економіка", в якій виробляється продукція, попит на яку знижується через застосування застарілих технологій. Тип економіки, в якому підприємства використовують відсталі в порівнянні з сучасними світовими досягненнями технології, але, незважаючи на це, вироблена ними продукція все одно користується попитом, отримав назву ретроеконіміки» [18]. Далі автор аналізує подібність і відмінність некроеконіміки і ретроеконіміки. Його висновок такий, що подібність полягає у використанні застарілих технологій; відмінність - у тому, що в умовах некроеконіміки підприємства використовують настільки застарілі технології, що продукція, яка ними випускається, не має реального попиту, тому вони функціонують виключно за рахунок підтримки держави. В умовах ретроеконіміки продукція цих підприємств користується деяким попитом, як правило, на місцевих ринках, а в разі необхідності ці підприємства отримують обмежену підтримку держави. Іншими словами, і некроеконіміка, і ретроеконіміка потребують державної підтримки з тією відмінністю, що перша існує тільки за рахунок держави, а для другої важливим є захист внутрішнього ринку від міжнародних конкурентів.

У чому полягає небезпека такого стану речей в українських реаліях? Різні групи, що володіють політичним і громадським впливом, активно підтримують збереження нежиттєздатних підприємств, а груп, що виражають інтереси ще не створених галузей або підприємств, просто не існує. Іншими словами, якщо нежиттєздатні підприємства мають своє лобі, то ще не створені галузі і підприємства не можуть його мати. У цій ситуації єдиним лобістом потенційних галузей і підприємств може бути тільки держава, що вимагає від її керівництва політичної волі в подоланні впливу лобістських груп. Інакше модернізація економіки стає просто неможливою. Тобто потрібне повне перезавантаження системи економічного регулювання.

Однак складність такого перезавантаження в нашому випадку пов'язана не тільки з переходом до нових технологій, але й вантажем низької продуктивності попередніх, що робить недоцільним навіть часткове відновлення виробництва (і робочих місць) на багатьох колишніх промислових флагманах. Так звана «пастка низької продуктивності», сформульована і описана Д. С. Сінком [19], полягає в одночасній дії замкненого кола факторів: повільне зростання продуктивності в порівнянні з витратами - зростання цін - зростання питомих витрат на робочу силу і енергію - проблеми зі збутом - незадовільний рівень використання виробничих потужностей - відставання виробничої бази [19, с. 34].

Реальний шанс на подолання цих обмежень надає, на наш погляд, децентралізація, в ході якої виникають нові можливості впливу на регіональні тенденції розвитку з боку населення, територіальних громад і місцевих еліт. Війна і пов'язані з нею наслідки стали каталізатором формування громадянського суспільства, яке надає все більш помітний вплив на всі аспекти життя. Тому дуже своєчасною є постановка питання про найбільш ефективні

точки докладання цього впливу і надання цьому процесу системного характеру. Пропонується актуалізувати питання про модернізацію локальних ринків. Тема ця зачіпає велике коло проблем. Спробуємо структурувати їх за трьома основними ознаками: видами ринків, закономірностями оновлення та основними аспектами модернізації ринків.

Рушійною силою розвитку локального економічного простору виступають пріоритети в конкуренції окремих просторово - економічних об'єктів (центрів, мереж, зон впливу). Стимулом розвитку є споживчі переваги, зростання потреб і цінові механізми, внаслідок чого економічний простір локалізується в межах доступності до здійснення актів купівлі – продажу товарів та послуг з метою задоволення потреб споживачів. Відновлення та розвиток території Донбасу можна представити як процес структурування економічного простору і зміцнення ринкових принципів господарювання, розглядаючи не стільки масштаби просторових розмірів територій, скільки чинники взаємодії агентів попиту та пропозиції на визначених територіях. Цей простір необхідно розглядати як умовну багатомірну локалізовану просторову систему, вимірниками якої виступають соціальні, економічні й організаційні категорії.

Концептуальна модель модернізації локальних ринків розглянута нами у статті [9]. Вона ґрунтується на теоретико – методологічних положеннях модернізації національної економіки, які розроблені у чисельних працях відомих науковців [20 - 25 та ін.]. Проектуючи розробки А. О. Касич [25, с. 70] на рівень розвитку локальних ринків, можемо сформулювати критерії і закономірності їх модернізації. Критерії модернізації локальних ринків: цільові - розробка структурованих цілей, реалізація яких забезпечуватиме поетапне підвищення продуктивності регіональної економіки; галузеві (секторальні) - визначення переліку пріоритетних галузей; ресурсні - визначення наявності ресурсів з функцією драйверів розвитку, які здатні за умови їхнього ефективного використання забезпечити модернізацію промисловості в необхідних пропорціях та з бажаною динамікою; організаційні - формування механізмів для реалізації поставлених завдань; часові - визначають послідовність та розподіл у часі модернізаційних заходів.

Для подолання інституційної недостатності в процесі модернізації локальних ринків Донецького регіону, на наш погляд, доцільно запропонувати такі напрямки:

- 1) розроблення медіаполітики територіального бренду;
- 2) забезпечення транспарентності регулятивної політики місцевих органів державної влади щодо економічного управління;
- 3) вивчення міжнародного досвіду регіонального розвитку креативної індустрії та можливостей його адаптації до умов відтворення економіки Донбасу;
- 4) формування соціально-гуманітарних факторів розвитку регіону;
- 5) використання інформаційних систем і технологій як напряму державної підтримки умовно-депресивних регіонів.

Розглянемо докладніше ці напрямки.

Одним з найбільш перспективних, на наш погляд, напрямків є формування медіаполітики територіального бренду. Чому це так?

Усвідомлення масштабності завдань щодо розвитку Донецького регіону ставить перед нами питання про джерела ресурсів, необхідних для вирішення цих завдань. Держава не має можливості фінансування скільки-небудь серйозних проектів, несучи тягар військових витрат, зовнішніх і внутрішніх боргів і перебуваючи в стані системної кризи. Допомога

міжнародних донорів і благодійних організацій за своїми масштабами і спрямованістю не може розглядатися як стабільне джерело на перспективу. Тому єдиний шлях - це залучення інвестицій на взаємовигідній ринковій основі, пропонування інвесторам таких умов, які б окупали ризики підприємницької діяльності в зоні конфлікту.

Вихідним пунктом будь-якого проекту є кон'юнктура ринку відповідної продукції або послуг, виробництво яких передбачено проектом. Характер і рівень конкуренції, співвідношення попиту і пропозиції, ємність ринку, його інституційні особливості, регуляторна політика держави на даному ринку визначають перспективи та привабливість проекту. Одним з показників ефективності регулювання локальних ринків є скорочення ланок посередницького ланцюжка, через який проходить продукція при попаданні в канал розподілу. Таким чином, ефективне регулювання локальних ринків Донбасу може компенсувати ризики підприємницької діяльності на прифронтовій території, а соціальна орієнтація і збалансованість такого регулювання зможе забезпечити стійкість всіх сегментів регіональної економіки (сегмента традиційних технологій, сегмента модернізації та інноваційного сегмента) і одночасно динамічність структурних змін.

Розроблення ефективної медіаполітики територіального бренду – це також шлях компенсації занадто високих ризиків вкладання капіталу в економіку депресивного регіону. Багато фахівців зараз приділяють увагу цим питанням. Наприклад, у роботі [26] розглядається медіатизація (mediatization) сучасного суспільства як невід'ємна частина глибоких соціокультурних змін, що розгорнулися в епоху постмодерну, коли виробництво і поширення символічних продуктів є основним змістом комунікаційних потоків між підприємствами, організаціями та індивідами. Далі автори цитують видатного теоретика мережевого суспільства і постіндустріальної економіки М. Кастельса, який так описує поточний статус медіа: «... в сучасному суспільстві всюди в світі саме медіа є вирішальним засобом комунікації. Терміном «медіа» я позначаю цілий ряд комунікаційних організацій і технологій, що включають як масові комунікації, так і масові самокомунікації. Медіаполітика - це проведення економічної політики з допомогою медіа».

У свою чергу С. Анхольт вважає, що брендинг територій є одним з найпотужніших інструментів довгострокового підвищення конкурентоспроможності міст та регіонів з численними соціальними ефектами. Симбіоз концепцій медіа-політики та територіального брендингу в перспективі здатний стати драйвером нового витка сталого розвитку територій [27; 28]. Тому перед компаніями, що працюють на локальних ринках, крім усього стоїть завдання формування простору, в якому буде успішно функціонувати бренд, тобто їм належить створити культуру споживання свого бренду. Поки що регіональний ринок Донбасу характеризує як мала кількість реальних пропозицій, так і низька купівельна спроможність населення. При цьому ці дві якості одна з однією пов'язані.

Взагалі на локальних ринках відзначається як підвищення рівня конкуренції, так і зміна стандартів ведення бізнесу, пов'язана з появою на цих ринках крупних гравців, зокрема, у сфері торгівлі. Більшість підприємств місцевого масштабу не готові з ними конкурувати. При цьому місцева фірма на відміну від великих корпорацій має можливість використовувати для спілкування інші комунікації та іншу мову, що ближчі споживачеві її продукції. Запропонувавши більш персоналізовані послуги і встановивши теплі і стійкі відносини з людьми, вона може цілком успішно конкурувати з великими підприємствами.

Наступним напрямком у подоланні інституційної недостатності в процесі модернізації локальних ринків Донецького регіону є забезпечення транспарентності регулятивної політики місцевих органів державної влади щодо економічного управління.

Це поняття розглядалося нами стосовно будівельної галузі [29], але за своєю сутністю ця властивість може бути (або не бути) притаманна будь-якій діяльності, у тому числі, регуляторній.

Поняття транспарентності поєднує низку якісних характеристик бізнесу та інформації, яку суб'єкт надає партнерам і користувачам: це прозорість, достовірність, зрозумілість, змістовність, доречність. Під транспарентністю економічних суб'єктів прийнято розуміти інформаційну прозорість (від англ. transparent – прозорий) або гласність, публічність середовища, в якому знаходиться суб'єкт та надає всім зацікавленим сторонам необхідну їм для прийняття раціональних рішень інформацію у відкритій, повній, своєчасній і зрозумілій формі [30, с. 264]. Транспарентність стає ключовою складовою регуляторної діяльності влади, тому що тільки повнота і достовірність інформації забезпечать довіру учасників локального ринку та інвесторів.

Концепція транспарентності визначає вектор розвитку і реалізації економічного потенціалу регіону. Транспарентність повинна бути основою приватно-державного партнерства.

Перспективним напрямком у подоланні інституційної недостатності є вивчення міжнародного досвіду регіонального розвитку креативної індустрії та можливостей його адаптації до умов відтворення економіки Донбасу. Цьому питанню присвячена дуже цікава публікація І. В. Турського [31], який розкриває значущість мережевих відносин, появи нових видів підприємництва та нових професій на фоні розквіту постіндустріальної цивілізації, що потребує більш докладного розгляду у контексті вивчення креативної економіки та економіки знань з позицій їх впливу на структуру регіонального економічного простору та процесу трансформації продуктивних сил як основи розвитку підприємництва. Автор підкреслює, що наразі діяльність креативних кластерів стає стимулом для підвищення інноваційного потенціалу економіки в цілому та креативної економіки зокрема, серйозною альтернативою сировинному економічному розвитку. «Визначаючи креативні індустрії пріоритетним напрямом, уряди зарубіжних країн перетворюють цей сектор у важливе джерело доходів. Усе це веде до загального результату: оренда заводів, які пустують, облаштування територій, оформлення міського середовища, реалізація творчих ініціатив, притік туристів» [31, с. 72]. Поряд з економічними вигодами креативна економіка створює нематеріальні цінності та забезпечує сталий розвиток, орієнтований на людину.

В Україні спостерігається відсутність повноцінної інформації про креативні індустрії. Погодимось з автором також і у тому, що проблемою є і саме розуміння культури, її значення в сучасному світі та тієї ролі, яку вона може грати в модернізації суспільства й економіки. «І навіть саме трактування культури, яке використовується в Україні, є застарілим і часто дуже вузьким, тому що опирається на концепції XIX століття або ідеї класичної культури з домішками радянського фольклору. Сприйняття і формулювання культури й нині залишається радянським, що створює реальні перешкоди для тих можливостей, які можуть забезпечити в країні креативні індустрії», - зазначає І. В. Турський. На його думку, перепорою є і те, що питання захисту прав інтелектуальної власності все ще не вирішене, що призводить до складнощів реалізації авторського права: необхідні зміни на

рівні психології, соціальної моделі поведінки, самозайнятості, а ініціатива має йти знизу вгору. До того ж, розвиток креативних проєктів в Україні потребує врахування і загальноукраїнських проблем, які сповільнюють даний процес: низький дохід більшості населення; стійке ментальне протиріччя між творчістю і комерцією; слаборозвинений малий і середній бізнес; відтік творчо обдарованих людей в інші країни.

Проектуючи висновки І. В. Турського на проблематику реформування регіонального економічного простору Донбасу, відзначимо, що створення у регіоні ефективної моделі креативного виробництва можливе у разі створення бази, яка допоможе оцінити економічний потенціал різних форм креативних інституцій. Необхідне стимулювання інноваційного потенціалу культури та підтримка міжнародного і міжрегіонального співробітництва авторів креативної продукції на основі створення поля, де культура буде простором для комунікації. Стратегічними заходами щодо розвитку креативних кластерів можуть стати відповідні пріоритети культурної політики в регіоні, розробка конкретних проєктів і програм, відкриття арт-інкубаторів, створення сприятливого інвестиційного клімату, фінансово-податкових стимулів як умови взаємодії креативності та бізнесу. Креативні індустрії спираються на реалізацію креативного капіталу (синергійне поєднання людського, культурного, соціального й інституціонального капіталу).

Використання інформаційних систем і технологій як напряму державної підтримки умовно-депресивних регіонів – ще один напрям подолання інституційної недостатності, який містить досить широке коло проблем, одна з яких - регулювання рівня безробіття працездатного населення за рахунок державної підтримки шляхом створення сприятливих умов для самозайнятого населення - фрілансерів. Дослідження доводять корисність фрілансерів для регіональної економіки, навіть незважаючи на можливість ухилення їх від податків [32]. При цьому найважливішу корисність серед фрілансерів становлять програмісти, концентрація яких у певному регіоні може призвести до появи мультиплікаційного ефекту від реалізації інноваційних проєктів у сфері ІТ-технологій.

Узагальнимо вищесказане за допомогою рис 2.

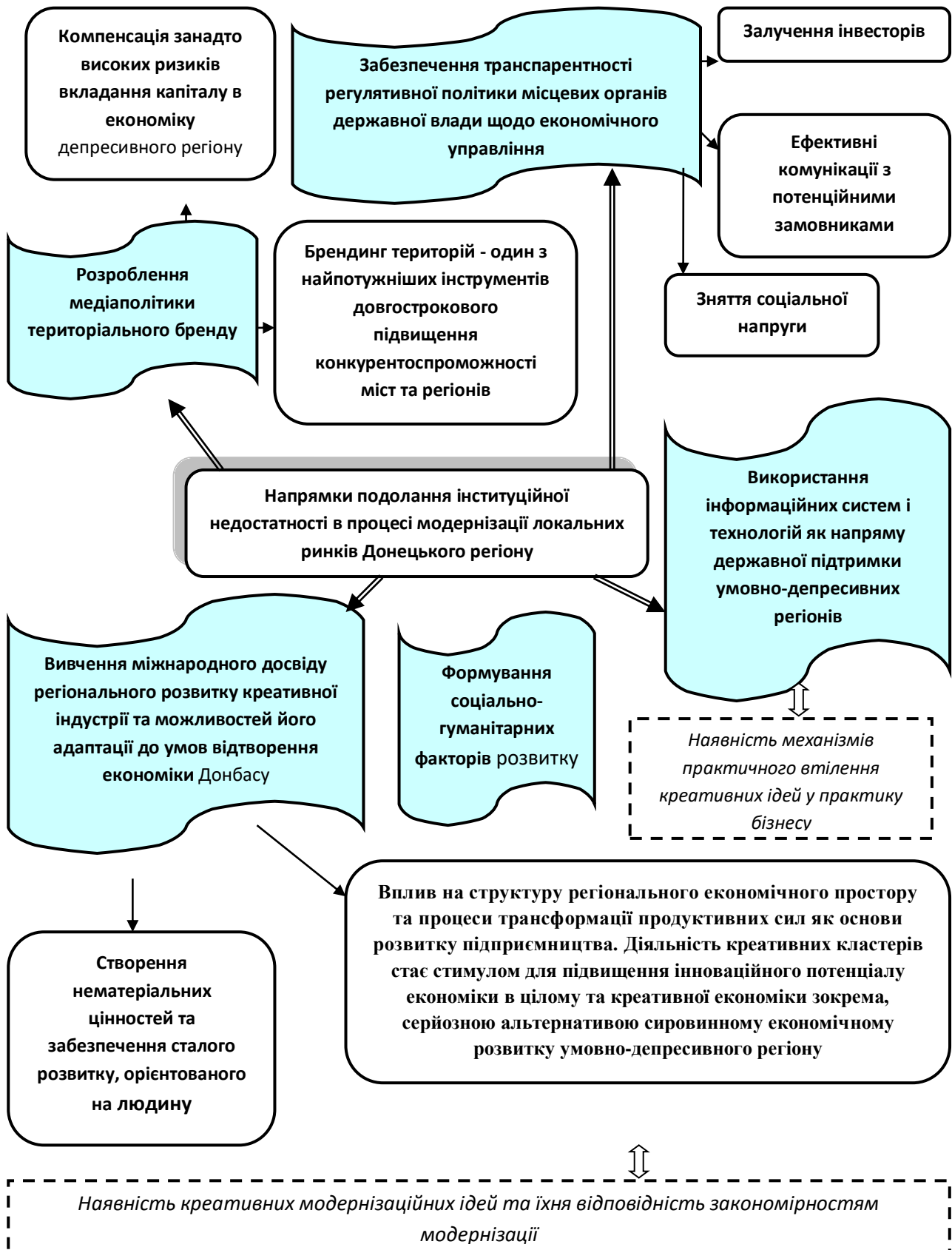

Рис. 2. Напрямки подолання інституційної недостатності в процесі модернізації локальних ринків Донецького регіону (складено авторами)

Таким чином, ефективне регулювання локальних ринків Донбасу та подолання інституційної недостатності може компенсувати ризики підприємницької діяльності на прифронтовій території та забезпечити успіх економічних реформ в умовах децентралізації. Розробка економічного механізму взаємодії влади та бізнес-структур на локальних ринках повинна стати основним напрямом подальших досліджень.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. До об'єктивних складових модернізації локальних ринків віднесено інституційні умови розвитку економіки Донецького регіону як частини пострадянської економічної системи, до суб'єктивних - дисбаланс економічних інтересів місцевих еліт, галузеву асиметрію регіону, консервацію традиційного інфантилізму в формі залежності муніципального управління від містоутворюючих підприємств, слабкість громадянського суспільства, деградацію господарського потенціалу.

Для подолання інституційної недостатності в процесі модернізації локальних ринків Донецького регіону запропоновано розроблення медіаполітики територіального бренду; забезпечення транспарентності регулятивної політики місцевих органів державної влади щодо економічного управління; вивчення міжнародного досвіду регіонального розвитку креативної індустрії та можливостей його адаптації до умов відтворення економіки Донбасу; формування соціально-гуманітарних факторів розвитку регіону; використання інформаційних систем і технологій як напряму державної підтримки умовно-депресивних регіонів.

Перспективи дослідження пов'язані з конкретизацією форм і інструментів регулювання локальних ринків регіону.

Література

1. Изард У. Методы регионального анализа : введение в науку о регионах / У. Изард / Пер. с англ. – М. : Прогресс, 1966. – 659 с.
2. Хагген П. Пространственный анализ в экономической географии / П. Хагген. - М. : Прогресс, 1968. – 392 с.
3. Управління регіональним розвитком : проблеми та перспективи : монографія / Н. Л. Гавкалова, Л. Й. Аведян, Г. М. Шумська та ін. ; за заг. ред. Гавкалової Н. Л. – Харків : Вид-во ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2013. – 400 с.
4. Беззубко Л. В., Беззубко Б. І. Розробка стратегії відновлення Донбасу як складник державної політики України / Л. В. Беззубко, Б. І. Беззубко // Публічне адміністрування : теорія та практика. – 2017. - № 1 (17). – С. 1 – 10.
5. Снігова О. Ю. Можливості формування постіндустріальних конкурентних переваг старопромислових регіонів України / О. Ю. Снігова // Економічний вісник Донбасу. – 2017. - № 1 (47). – С. 39 – 52.
6. Кушнір Т. Б. Концепція розвитку локальних споживчих ринків / Т. Б. Кушнір // Бізнес Інформ. – 2015. - № 8 . – С. 126 – 133.
7. The Place of Science in Modern Civilisation and Other Essays. Author, Thorstein Veblen. Edition, reprint. Publisher, B.W. Huebsch, 1919. Original from, the New York Public Library. Digitized, Apr 15, 2008. Length, 509 pages.
8. Ходжсон Джеффри. Экономическая теория и институты: Манифест современной институциональной экономической теории / Пер.с англ. - М. : Дело, 2003. - 464 с.
9. Попова Г.Ю. Проблеми відновлення економіки Донбасу в контексті модернізації локальних ринків / Г. Ю. Попова // Економічний вісник Донбасу : науковий журнал К. : Інститут економіки промисловості НАН України, ДЗ «Луганський національний університет ім. Т. Шевченка», 2017. - № 3 (49). - С. 25 – 31.
10. Шумпетер Й. Теория экономического развития: (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры). – М. : Прогресс, 1982. – 455 с.
11. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України : монографія / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Харків : Константа, 2006. – 272 с.
12. Петрова І. Л. Інноваційна діяльність : стимули та перешкоди : монографія / І. Л. Петрова, Т. І. Шпильова, Н. Л. Сисоліна. – К. : КРОК, 2010. – 320 с.
13. Чухно А. А. Постіндустріальна економіка : теорія, практика та їх значення для України / А. А. Чухно / твори : у 3.- х т. – К. : Логос, 2003. – 688 с.
14. Мосійчук Т. К. Інституційні обмеження вибору політики інноваційного розвитку економіки України / Т. К. Мосійчук // Бізнес Інформ. – 2015. - № 3 . – С. 102 – 110.
15. Alexandrova N. Status rent in a new developing economy / N. Alexandrova // Business School. Science Magazine. – 2012. - № 1. – P. 24 – 37.
16. Victor M. Polterovich Rationing, Queues and Black Markets // Econometrica, 1993, № 1.
17. Полтерович В. М. Институциональные ловушки и экономические реформы // Экономика и математические методы. — 1999. — Т. 35, № 2. — С. 3–20.

18. Papava V. *Necroeconomics : the political economy of post-communist capitalism (lessons from Georgia)* New York, NY : iUniverse, Inc., 2005. Physical description ix, 201 p.
19. Синк Д. С. *Управление производительностью : планирование, измерение и оценка, контроль и повышение : пер. с англ. ; общ. ред. В. И. Данилова – Данильяна. – М. : Прогресс, 1989. – 528 с.*
20. Гесць В. *Ліберально – демократичні засади: курс на модернізацію України* В. Гесць // *Економіка України. – 2010. - № 3. – С. 4 – 20.*
21. *Перший стан модернізації економіки України : досвід та проблеми / О. М. Климов, О. І. Амоша та ін. ; за заг. ред. В. І. Ляшенка ; ІЕП НАН України, КПУ. – Запоріжжя : КПУ, 2014. – 798 с.*
22. Левковець О. М. *Модернізація економіки України : зміст, умови, ризики / О. М. Левковець // Бізнес Інформ. – 2011. - № 10 . – С. 4 – 9.*
23. Федулова Л. І. *Технологічна модернізація промисловості України / Л. І. Федулова. – К. : 2008. – 472 с.*
24. Чебанов О. О. *Концептуальні основи структурної модернізації промисловості / О. О. Чебанов // Бізнес Інформ. – 2012. - № 11 . – С. 134 – 137.* 25. Касич А. О. *Модернізація як стратегічне завдання розвитку промисловості України / А. О. Касич // Бізнес Інформ. – 2016. - № 7 . – С. 67 – 72.*
26. Фролов Д. П., Стрекалова А. С. *Медиаполитика территориального бренда: концептуальная рамка // Маркетинг в России и за рубежом. – 2018. - № 1.*
27. Anholt S. *Competitive Identity: the New Brand Management for Nations, Cities and Regions. - Palgrave Macmillan 2007. - 160 p.*
28. Анхольт С. *Идентичность, имидж и репутация мест / С. Анхольт. - Издательство "Палгрейв Макмиллан", 2009. - 256 с.*
29. Попова Г. Ю., Токарева Л. М. *Концепція транспарентності як складова маркетингу будівельних підприємств Донбасу / Г. Ю. Попова, Л. М. Токарева // Економічний вісник Донбасу : науковий журнал К. : Інститут економіки промисловості НАН України, ДЗ «Луганський національний університет ім. Т. Шевченка», 2017. - № 4 (50). – С. 4 – 10.*
30. Дерій Ж. В., Завгородня Н. В. *Транспарентність інноваційної діяльності як необхідна умова існування та розвитку харчової промисловості України / Ж. В. Дерій, Н. В. Завгородня // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. – 2016. – Вип. 2 (47). – Т 2. – С. 264 – 267.*
31. Турський І. В. *Міжнародний досвід регіонального розвитку креативних індустрій / І. В. Турський // Бізнес – Інформ. – 2017. - № 12. – С. 72 – 79.*
32. Моргачов І. В. *Використання інформаційних систем і технологій як напряму державної підтримки умовно-депресивних регіонів / І. В. Моргачов // Бізнес – Інформ. – 2017. - № 12. – С. 403 – 408.*